

QURILISH SOHASINI IQTISODIY NAZORAT QILISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

M.Siddiqov

Jizzax politexnika instituti dotsenti

B.Qo'ng'irov

Kibersport fakulteti 511-21 guruh talabsi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15826455>

Annotatsiya. Mazkur maqolada qurilish sohasida iqtisodiy nazorat tizimini takomillashtirish zarurati, mavjud muammolar va zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi. Shu bilan birga, xalqaro tajriba asosida samarali nazorat mexanizmlari ishlab chiqish bo'yicha takliflar beriladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy nazorat, qurilish sohasi, moliyaviy intizom, budget mablag'lari, audit, shaffoflik.

Annotation. This article will analyze the need to improve the system of economic control in the field of construction, existing problems and modern approaches. At the same time, proposals are made to develop effective control mechanisms based on international experience.

Key words: economic control, construction industry, financial discipline, budget funds, audit, transparency.

Qurilish sohasi – bu har bir mamlakat iqtisodiy rivojlanishining asosi bo'lib, u sanoat, infratuzilma va ijtimoiy sohalarni qo'llab-quvvatlovchi muhim tarmoq hisoblanadi. Shu sababli bu sohada samarali iqtisodiy nazorat tizimini shakllantirish, budget mablag'larining oqilona va maqsadli sarflanishini ta'minlash dolzarb masala hisoblanadi. Afsuski, ko'plab qurilish loyihalarida moliyaviy intizomning buzilishi, samarasiz xarajatlar, korrupsiya va sifat pastligi holatlari uchrab turadi. Ushbu holatlar tizimli iqtisodiy nazorat mexanizmlarining yetarli emasligidan dalolat beradi.

Qurilish sohasidagi iqtisodiy nazoratning mohiyati va ahamiyati

Iqtisodiy nazorat – bu resurslardan foydalanish, budget xarajatlarini sarflash, ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlash hamda korxona va tashkilotlarda moliyaviy barqarorlikni saqlash jarayonlarini o'rganish, tahlil qilish va baholash faoliyatidir.

Qurilish sohasida iqtisodiy nazoratning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- Qurilish obyektlariga ajratilgan mablag'larning maqsadli sarflanishini tekshirish;
- Xarajatlar smetasining asosliliigi va ijrosini nazorat qilish;
- Moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini baholash;

- Davlat xaridlarida qonunbuzilishlarning oldini olish;
- Korrupsion holatlarni aniqlash va bartaraf etish.

Mavjud muammolar va ularning sabablari

Qurilish sohasidagi iqtisodiy nazorat tizimida quyidagi muammolar mavjud:

1. **Normativ-huquqiy bazaning zaifligi** – ayrim qonun va me'yoriy hujjatlarning eskirganligi, amaliyotga mos kelmasligi.
2. **Audit tizimining yetarli ishlamasligi** – ichki va tashqi audit xizmatlarining faoliyati samarador emas.
3. **Axborot tizimlari yetishmasligi** – loyiha xarajatlari va tender jarayonlarining shaffofligini ta'minlovchi raqamli platformalar sust ishlaydi.
4. **Kadrlar malakasining pastligi** – iqtisodiy nazoratni olib boruvchi xodimlar zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega emas.
5. **Korrupsiya va manfaatlar to'qnashuvi** – loyihalarni baholash va moliyalashtirishda shaxsiy manfaatlar ustuvor bo'lishi.

Takomillashtirish yo'nalishlari va takliflar

Qurilish sohasida iqtisodiy nazorat tizimini takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyatga ega:

1. Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish

- Qurilish sohasida iqtisodiy nazoratga oid qonunlarni zamonaviylashtirish;
- Loyiha smetalarini tasdiqlash va nazorat qilish bo'yicha qat'iy reglamentlar ishlab chiqish.

2. Axborot texnologiyalarini joriy etish

- "Elektron smeta", "Elektron audit" tizimlarini yaratish;
- Qurilish jarayonlarini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beruvchi raqamli monitoring platformalarini yo'lga qo'yish.

3. Ichki va tashqi audit tizimini kuchaytirish

- Har bir yirik loyiha uchun mustaqil auditor tayinlash;
- Audit natijalarini jamoatchilikka ochiq e'lon qilish amaliyotini joriy etish.

4. Kadrlar salohiyatini oshirish

- Iqtisodiy nazorat sohasi xodimlari uchun maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil etish;
- Xalqaro tajriba asosida sertifikatlash tizimini joriy etish.

5. Xalqaro tajribalarni qo'llash

- Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya, Singapur kabi mamlakatlardagi qurilish nazorati modellari asosida milliy tizimni rivojlantirish;

• Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki kabi moliyaviy institutlar bilan hamkorlikda nazorat standartlarini ishlab chiqish.

Xulosa

Qurilish sohasining iqtisodiy nazorati faqat moliyaviy intizomni ta'minlabgina qolmay, balki investitsion muhitga ishonchni oshiradi, davlat resurslaridan oqilona foydalanishni rag'batlantiradi. Shuning uchun ham, ushbu sohada samarali va zamonaviy iqtisodiy nazorat tizimini yaratish – O'zbekistonning barqaror iqtisodiy rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi bo'lishi kerak

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari (www.president.uz)
2. Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi materiallari
3. "Moliyaviy nazorat" fani bo'yicha o'quv qo'llanmalar, Toshkent – 2023
4. World Bank Construction Sector Governance Reports, 2022
5. Davlat moliyaviy nazorati to'g'risidagi qonun (www.lex.uz)
6. Transparency International: Construction Sector Corruption Report, 2023